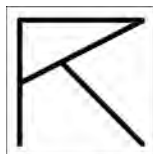

Izvešće o konzervatorsko-restauratorskim
i istražnim radovima na slici Miroslava Kraljevića
Žena u naslonjaču

K-R CENTAR

K-R CENTAR

Lastovska 32, HR-10000 Zagreb

fax (01) 6310228; dvokic@k-r.hr; www.k-r.hr

**Izvešće o obavljenim konzervatorsko-restauratorskim radovima na slici i prilog za
analizu slikarskog rukopisa**

Naziv slike: Žena u naslonjaču (Zlata Kolarić-Kišur?)

Autor: Miroslav Kraljević

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 44,5 x 53,8 cm

Smještaj: Privatna zbirka Zagreb

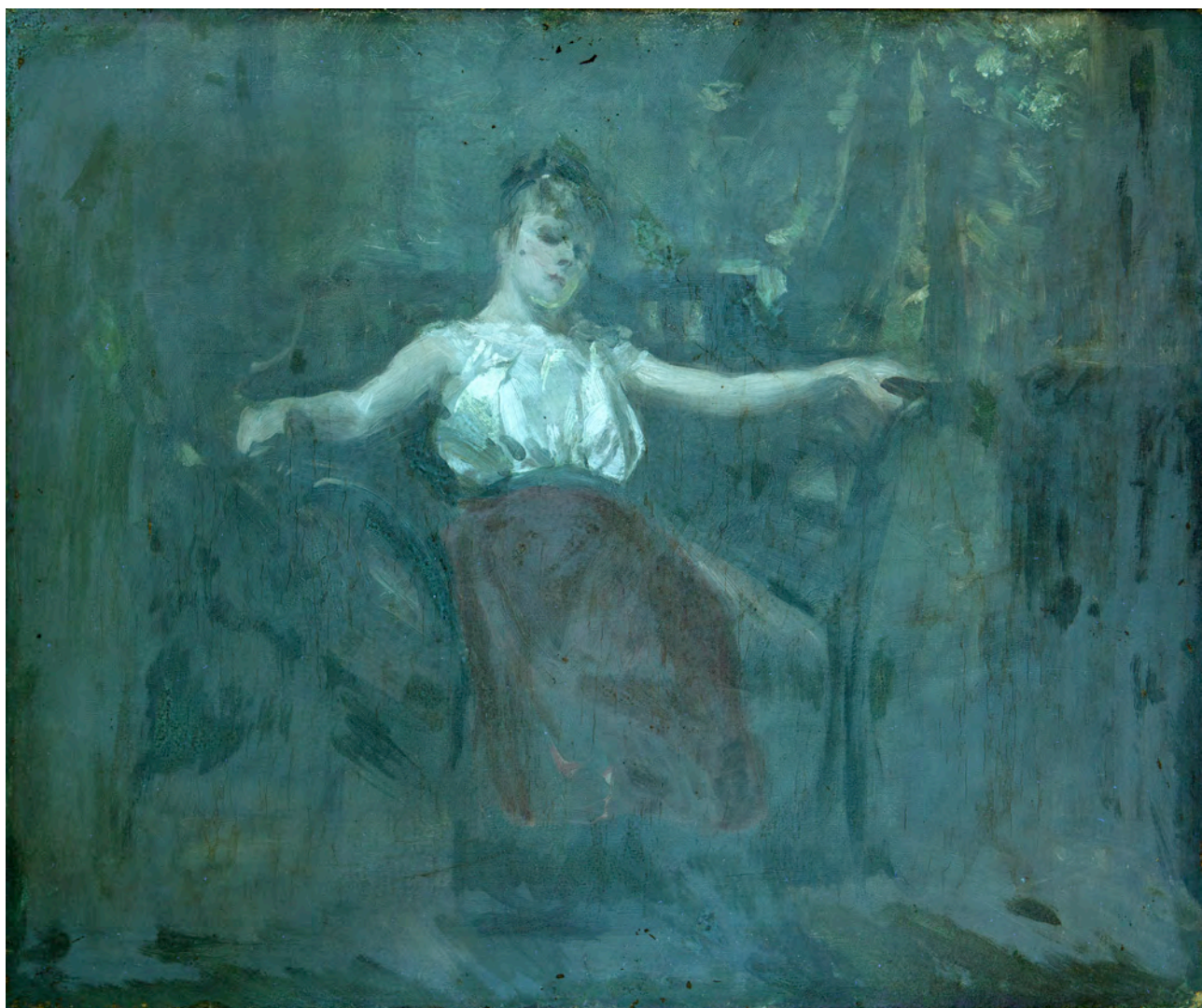

Slika prije radova

Zatečeno stanje slike

Slika je rađena uljenim bojama na platnu. Sloj boje je pokriven slojem nečistoće koja se akumulira iz zraka i prekriven je s više slojeva terpenskih lakova i retuša koji je rađen bojama obilno razrijeđenim lakom. Platno je dosta krhko od lakova koji su se upijali u njega.

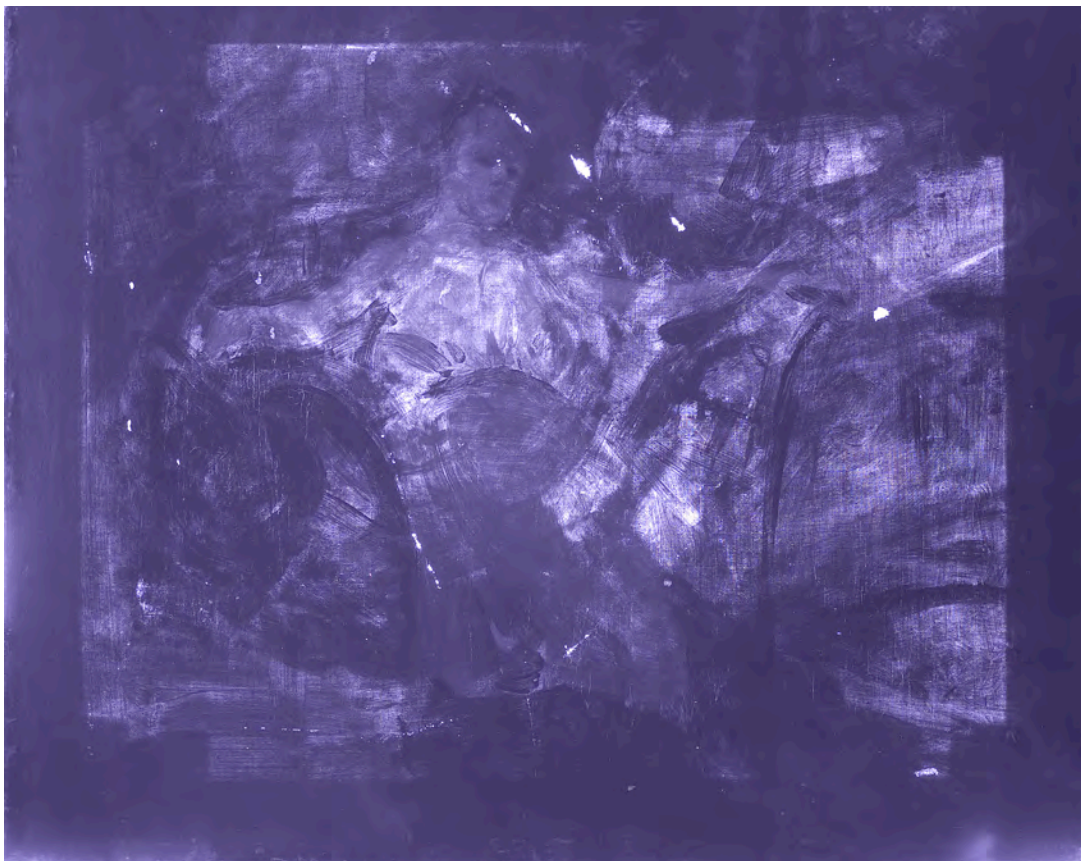
Slika je pričvršćena izvornim čavlicima na izvorni podokvir. Sloj boje se ljušti na nekoliko sitnijih mjesta što je posljedica fizičkog udaranja slikom i nezgodnih ogrebotina koje su ispučile ili deformirale boju (duboke ogrebotine i proboji najbolje se vide na transmitiranim IR reflektografijama). Slika je ranije barem jedan put bila restaurirana i tom prilikom je čišćena, pokitana i retuširana. Čišćenje je izazvalo blagu abraziju bojanog sloja. Pokitana mjesta su zanemarivo mala, ali retuš nije bio ograničen na pokitana mjesta već je raširen svuda po slici maskirajući ako i mjesta koja su abrazijom i prečišćavanjem oštećena

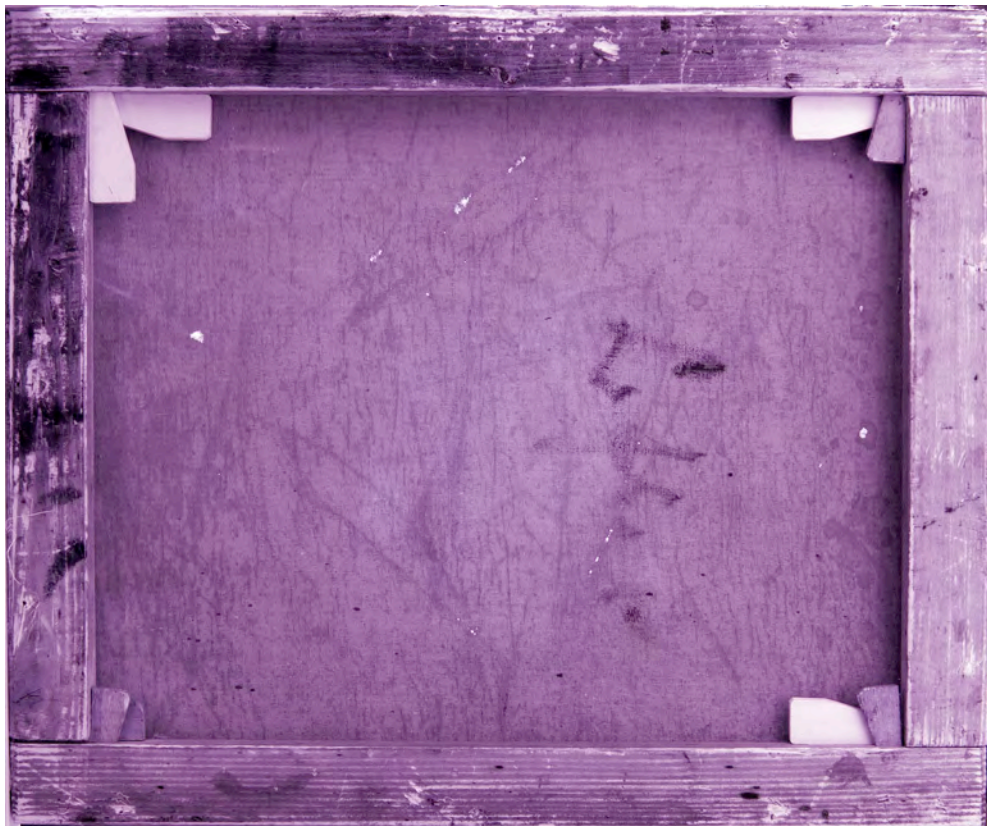
Slika prije radova UV fluorescencija na 365 nm

IR reflektografija na 720 i 1000 nm

Transmitirana IR reflektografija na 720 i 1000 nm

Poledina slike s grafitom koji je bolje vidljiv u IR reflektografiji nego na normalnoj svjetlosti

Obavljeni konzervatorsko-restauratorski radovi

Obavljeni su opsežni istražni radovi koji uključuju mikroskopiranje, IR fluorescenciju, IR reflektografije u reflektirnoj svjetlosti i u prolaznoj (transmitiranoj) svjetlosti na 720, 780, 860 i 1000 nm. Također UV reflektografije i UV fluorescencije na 365 i 395 nm.

S obzirom da su čavlići za napinjanje platna i podokvir izvorni – sliku se nije skidalo sa podokvira i nije rađena konsolidacija na toplinskom stolu već je slika lokalno konsolidirana samo na oštećenjima i lokalno je ravnano platno us pomoć Gore-Texa i hladne pare. Na taj način su podokvir, čavlići i način napinjanja ostali dostupni budućim istraživačima za komparacije.

Sloj nečistoće s površine boje je uklonjen. Uklonjen je sloj lakova i retuša. Sari zakiti pokazali su što je sloj do kojeg se treba očistiti sliku tj odakle počinje retuš. Praktično cijela slika je bila retuširana.

Nakon čišćenja, dorađeni su stari zakiti i postavljeni novi, vrlo sitni zakiti, na nekolicini gotovo nevidljivih mjesta na kojima su bili potrebni nakon čega je slika zaštićena tankim slojem mastiks laka. Retuširano Maimeri restauro bojama, završna zaštita Maimeri mat lak.

Slika nakon uklanjanja retuša i lakova

UV fluorescencija slike nakon uklanjanja starog retuša koji je sakrivao mjesta abrazije. i zakite

Slika nakon retuša

Prilog za analizu slikarskog rukopisa

Slika *Žena u naslonjaču* dosad nije bila javno poznata, dosad nije objavljena niti uvrštena u opus Miroslava Kraljevića. Ne upuštajući se u analizu slikarskog rukopisa čime se bavi nekolicina povjesničara umjetnosti koji pišu «certifikate» za trgovanje slikama, istražen je tehnološki aspekt slike. Uspoređena je tehnologija izrade slike s Kraljevićevom slikom *Žene u prirodi* koja je ranije restaurirana u radionici K-R centra. Ranije restaurirana slika je potpisana, a restauratorski je dokumentirana i istražena 2006. godine nakon čega je i restaurirana. Iako je opći koloristički dojam različit, vrijednosti korištenih materijala u izradi slike, te specifične karakteristike boje vidljive mikroskopom pri povećanju 500 puta (naročito boje puti i zelenila koje na jednoj slici dominira, a na drugoj tek statira) nepogrešivo se podudaraju te navode na zaključak da je obje slike naslikala ista osoba!

Slika *Žene u prirodi*, ulje na platnu, 59 x 50 cm. Privatna zbirka. Dokumentacija K-R centar/2006. Usporedba upućuje na tehnološku istovjetnost materijala u izradi slike. Usprkos različitom kolorističkom ugođaju CB spektar otkriva usporediv virtuozan slikarski rukopis karakterističan za većinu Kraljevićevih slika.

Zna se da je Kraljević mnoge svoje grafike i slike potpisivao monogramom MK pri čemu je zadnja vertikalna slova M služila ujedno i kao vertikalna slovu K. Samo u Modernoj galeriji u Zagrebu čuva se više tako potpisanih slika: *Autoportret s psom*, *Portret tetke Lujke*, *Divlje patke*, *Portret slikara Benkovića*.

Promatrajući Kraljevićeva ulja može se uočiti da je taj slikar nekad davao važnost potpisu dižući ga na razinu uočljivog graditeljskog kompozicijskog likovnog elementa slike kao npr. na *Portretu slikara Benkovića*. Ali, još češće Kraljević bi uklopio potpis u kompoziciju tako da što manje smeta slici. Nekad bi taj cilj postigao tankoćom i nenametljivom veličinom potpisa, a nekad ne bi mario za veličinu već bi približavanjem tonских i kromatskih vrijednosti boje potpis intrigantno likovno uklopio u kompoziciju (što se najradialnije može vidjeti u Modernoj galeriji na slici *Leda*).

Karakterističan Kraljevićev monogram MK tonски i kromatski nenametljivo, a istovremeno virtuozno i likovno interesantno ukoso je ukomponiran u kompoziciju na donjem desnom dijelu slike *Žena u naslonjaču*.

Gore lijevo: Kraljevićev monogram usmjeren pod kutem od 45° u sam donji desni kut formata.

Lijevo: donji desni dio slike s Kraljevićevim monogramom pojačanim uz pomoć Photoshopa.

U Zagrebu, 2011. Denis Vokić